

Отримано
29.07.2023
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.032
І. Ф. Н., проф. Бровко О. О.
[Підпис]

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.032
Київському університету імені Бориса Грінченка
докторки філологічних наук, професорці,
завідувачці кафедри української літератури,
компаративістики і гринченкознавства
Бровко Олені Олександрівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Романенко Олені Віталіївни,

докторки філологічних наук, професорки
кафедри історії української літератури, теорії літератури і літературної творчості
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
про дисертацію

Тельця Юрія Володимировича

**«Гедонізм як посттоталітарна літературна стратегія
(на матеріалі сучасної української прози)»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

1. Актуальність дослідження.

Інтелектуальна модель сучасної української гуманітаристики орієнтована на сучасні теорії постколоніальної критики, дослідження взаємозв'язку масової та високої культур у межах постмодернізму, вивчення естетичного феномену соціалістичного реалізму та його впливу на розвитку української культури кінця XX – початку XXI століття. В центрі уваги дослідників – огром художніх текстів, які з'явилися в 1990–2020-х роках і презентують, з одного боку, опозицію до творчих практик соціалістичного реалізму, а з іншого – поєднують впливи постмодернізму, глобалізму, постколоніалізму, індустрії масової культури та потужний запит на національно орієнтоване мистецтво слова в українському просторі кінця XX – початку XXI століття. У цьому контексті дисертація Ю. В. Тельця – актуальне дослідження, орієнтоване на:

- активне залучення сучасних методологічних стратегій, зокрема постколоніальної критики, наратології, структуралізму та ін.
- визначення теоретико-методологічних засад для аналізу художніх творів сучасної української літератури – з урахуванням суперечностей між творчими практиками соціалістичного реалізму та постмодернізму, індустрії масової літератури та ін.;
- виявлення провідних способів реалізації гедоністичних моделей у сучасній українській прозі.

Крім того, дисертація Ю. В. Тельця – це дослідження, в якому апробується ідея формування та утворення посттоталітарної літературної стратегії у сучасному українському літературному процесі та у контексті трансформації ідентичності у соціальних практиках і художніх творах кінця XX – початку XXI століття. А це відповідає тематичному плану наукових досліджень Київського університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (державний реєстраційний номер 0117U005200).

2. Наукова повизна результатів дослідження (теоретичних та / або експериментальних).

Ідея та концепція дисертації Ю. В. Тельця продовжують інтелектуальну дискусію сучасного українського літературознавства про напрями розвитку вітчизняного літературного процесу й пропонує поняття «гедонізм» поставити у центр інтелектуальної моделі дослідження. Дослідник прагне знайти відповіді на питання «як нове художнє письмо змінювалися у

контексті трансформації естетичних орієнтирів соціалістичного реалізму, постмодернізму, постколоніалізму, гуманістичної теорії та ін.?). І його рефлексії та висновки дають можливість по-новому осмислити гедоністичні інтенції у художніх творах українських письменників кінця XX – початку XXI століття, актуальні художні практики змалювання тілесності / духовності в сучасній українській прозі. Новаторство дисертації Ю. В. Тельця також пов'язане із вдалою апробацією ідеї «гедонізму як літературознавчої компоненти аналізу художнього твору та посттоталітарної літературної стратегії» (с. 18).

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Результати дослідження Юрія Тельця є важливим внеском у розвиток інтелектуальних дискусій про напрями розвитку сучасного українського літературного процесу, а також – у розроблення ефективної методики аналізу художніх творів сучасної української літератури. І ці теоретичні аспекти доповнені практичними: доробок Ю. В. Тельця – і презентований у дисертації, і представлений у статтях чи тезах за темою дослідження – може бути застосований під час викладання історико-літературних дисциплін чи дисципліни «Теорія літератури» у закладах вищої освіти.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Здобувач засвідчив своє вміння не тільки систематизувати ідеї попередників, але й формулювати самостійні оригінальні та науково достовірні висновки. Дисертація Ю. В. Тельця засвідчує: здобувач вільно оперує актуальними методологічними підходами аналізу художнього тексту (зокрема, наратологія, структуралізм, *close reading* та ін.), представляє свої ідеї в проблемно-аналітичному викладі, на високому фаховому рівні аналізує художні твори, у висновках систематизує і формулює переконливі висновки.

5. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях.

Результати дослідження Ю. В. Тельця представлено під час виступів на 11 всеукраїнських та міжнародних конференціях та науковому семінарі, а також відображено у восьми одноосібних наукових публікаціях за темою дисертації, зокрема – чотири статті у фахових виданнях України, а також чотири статті – це додаткові публікації. Тематика доповідей і публікацій повністю відображає основні положення та наукові результати дослідження.

6. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація Ю. В. Тельця складається із трьох розділів, й така структура зумовлена поставленими завданнями і відповідає окресленій меті дослідження. Авторська думка рухається від теоретичних ідей та висновків – до глибокого фахового аналізу художніх творів, які стали об'єктом дослідження, й зрештою вивершується аргументованими висновками до усієї праці. Анотація (українською та англійською мовами) представляє результати наукового дослідження, а ключові слова відповідають змісту та тематику дисертації.

Гіпотеза дослідження, а також основні його етапи, логіка викладу та методологічні орієнтири описані у вступі повною мірою.

Перший розділ – це усебічне осмислення теоретичного матеріалу, аналіз ідей та концепцій, актуальних для сучасного літературознавства. Прикметно, що здобувач подає матеріал у проблемно-аналітичному викладі, з аргументованими покликаннями. У цьому розділі належно аргументовано гіпотезу дослідження – гедонізм є однією із провідних літературних стратегій, яка руйнує естетичні практики соціалістичного реалізму і дає можливість створювати художні твори на засадах переосмислення гедоністичного компоненту.

Наступні два розділи представляють гедоністичні моделі тілесності» (другий розділ) та «поза тілесністю» (третій розділ).

У другому розділі системно проаналізовано постколоніальне та посттоталітарне тлумачення тілесності, а також описано художні практики і способи художньої реалізації гедоністичної

моделі тілесності у художніх творах сучасної української літератури. Здобувач не тільки вичерпно подає теоретичний матеріал, але й ґрунтовно аналізує художні твори, подає цікаві коментарі, аргументовані висновки. Відзначимо ретельний і майстерний аналіз сучасної української прози, з акцентом на тих способах, завдяки яким сучасна українська література пише про унікальний тілесний (сексуальний) та психоемоційний (екзистенційний) досвід персонажів.

Третій розділ дає можливість зосередитися на гедоністичних моделях поза тілесності, які здобувач означає як хобі, робота, свідомий вибір соціальної ролі, мистецькі практики, кохання, віра в Бога та ін. Горизонти дослідження здобувач розширює завдяки тому, що цей розділ стає антитезою до попереднього, залучаючи до аналізу майже ті ж самі твори, Ю. В. Телець порівнює авторські концепції тілесності та поза тілесності, наголошує на тому, що в сучасній українській літературі формується тенденція змалювання позатілесних гедоністичних практик через відтворення поведінки персонажа, травмованої пам'яті та ін. Кожен із розділів завершується висновками, які узагальнюють проаналізовані ідеї та сформульовані гіпотези.

Загальні висновки корелюють із визначеною метою та завданнями дослідження, системно представляють матеріал кожного із розділів дисертації, окреслюють перспективи теми дослідження.

7. Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що здобувач дотримався вимог академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи високий рівень висновків здобувача, їх обґрунтованість і переконливість, варто зауважити про окремі дискусійні питання, які можуть стати предметом обговорення під час публічного захисту дисертації:

- Поняття «літературна стратегія» є ключовим для цього дослідження, однак здобувач дуже обережний у словживанні цього терміну, вживає його нечасто, а у висновках зауважує, що «гедонізм як літературна стратегія, за якої відбувається процес формування новітньої прози посттоталітарної доби, котра розвінчує усталені содреалізмом міфи щодо ролі та місця людини в соціумі, а також її єдино можливої біхевіористичної тактики» (с. 221). Отже, видається логічним сформулювати дефініцію «літературна стратегія» як ключового терміну цієї дисертації, а також терміну, який може бути застосований для інших літературознавчих досліджень.
- Варто уточнити критерії відбору матеріалу для наукового аналізу саме тих художніх творів, які вказані як об'єкти дослідження (с. 17). Чому здобувач вважає їх репрезентативними для аналізованої проблематики? Чи справді їх можна вважати такими, що є своєрідним цілісним корпусом художніх творів, в яких гедонізм втілюється як посттоталітарна літературна стратегія? Які інші художні твори можна проаналізувати у контексті гедонізму як посттоталітарної літературної стратегії?

9. Загальний висновок про рівень набуття здобувачкою теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Не зважаючи на висловлені дискусійні положення, варто наголосити, що дисертація виконана на високому рівні – як теоретичному, так і методологічному. Це цілісне та науково обґрунтоване дослідження, яке розширює уявлення про динаміку і тенденції розвитку сучасного літературного процесу, доповнює та уточнює термінологію сучасного українського літературознавства і накреслює нові перспективи вивчення історії української літератури загалом та періоду кінця XX – початку XXI століття.

10. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня та з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація відповідає вимогам п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р № 115/30023, а автор дисертації – Юрій Володимирович Телесць – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент:

докторка філологічних наук, професорка
кафедри історії української літератури,
теорії літератури і літературної творчості
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Олена РОМАНЕНКО

Підпис вченої
вченої секретар НДЧ
Караульна Н.В.
14.04.2023р.

